

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА
Факультет фінансів
Кафедра банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Науково-методичною радою Університету

Протокол від _____ 2023 р. № _____

Голова НМР _____ Анатолій КОЛОТ

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК І ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА»

рівень вищої освіти

перший (бакалаврський)

галузь знань

07 «Управління та адміністрування»

спеціальність

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

освітньо-професійна програма

«Банківський бізнес»

тип навчальної дисципліни

обов'язкова

ПОГОДЖЕНО:

Керівник проєктної групи / Гарант
освітньо-професійної програми «Банківський
бізнес»

_____ Ірина КРАСНОВА

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою банківської справи та
страхування
протокол від _____ 2023 р. № _____

Завідувач кафедри

ПОГОДЖЕНО:

Начальник навчально-методичного відділу
забезпечення якості освіти та акредитації

_____ Тетяна ФРОЛОВА

_____ Людмила ПРИМОСТКА

Київ – 2023

Розробник:

Білошапка Вікторія Степанівна, кандидат економічних наук, професор кафедри банківської справи та страхування, доцент

email: biloshapka.viktoriiia@kneu.edu.ua

Форма навчання —	очна (денна)
Семестр —	8
Кількість кредитів ECTS —	4
Форма підсумкового контролю —	екзамен
Мова викладання	українська

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Центральний банк та основи його діяльності	
Тема 1. Статус, організація та основні напрями діяльності центральних банків...	10
Тема 2. Організація та регулювання готівкового обігу.....	10
Тема 3. Центральний банк на ринку платіжних послуг.....	10
Тема 4. Регулювання діяльності банків, небанківських фінансових установ та інших провайдерів фінансових послуг	11
Тема 5. Банківський нагляд та нагляд за ринком небанківських фінансових послуг...	11
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Грошово-кредитна політика	
Тема 6. Сутність грошово-кредитної політики, особливості її формування та ефективність.....	11
Тема 7. Інструменти грошово-кредитної політики.....	12
Тема 8. Рефінансування банків.....	12
Тема 9. Центральний банк – банкір і фінансовий агент уряду.....	13
Тема 10. Валютна політика. Валютне регулювання та контроль	13
3. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧА	13
3.1. Порядок поточного і підсумкового оцінювання результатів навчання здобувача.....	13
3.2. Перезарахування та визнання результатів навчання з навчальної дисципліни.....	15
4. РЕКОМЕНДОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА	
4.1. Основна література	16
4.2. Додаткова література	16
4.3. Дистанційні курси та інформаційні ресурси	17

ВСТУП

Робоча програма навчальної дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика» розроблена відповідно до Положення «Про робочу програму навчальної дисципліни» в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана», затвердженого Вченою радою Університету 17.11.2022 р. (протокол № 4) та введеного в дію наказом ректора від 17.11.2022 р. № 488.

Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна «Центральний банк і грошово-кредитна політика» розкриває основи організації та діяльності центрального банку держави. Висвітлюються завдання, функції та операції центрального банку, його статус. Значна увага приділяється визначенню суті, цілей грошово-кредитної політики як складової загальнодержавної економічної політики. Всебічно характеризуються інструменти грошово-кредитної політики. Розглядається діяльність центрального банку в сфері валютного регулювання, взаємовідносини центрального банку з органами влади та банками. Вивчаються особливості виконання НБУ своїх функцій, застосування механізмів та інструментів, за допомогою яких банк вирішує свої задачі та досягає поставлених цілей. Висвітлено діяльність центральних банків розвинутих країн світу.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Центральний банк і грошово-кредитна політика» є логічним продовженням вивчення таких навчальних дисциплін як «Макроекономіка», «Гроші та кредит», «Вступ до спеціальності» та є основою для вивчення навчальних дисциплін «Аналіз банківської діяльності», «Ризик-менеджмент у банку».

Мета вивчення навчальної дисципліни полягає у формуванні у здобувачів глибоких фахових знань та практичних навичок у сфері функціонування центрального банку та формування грошово-кредитної політики держави.

Завдання навчальної дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика» включають вивчення змісту, функцій і основних напрямів діяльності та операцій центрального банку, інструментів грошово-кредитної політики, за допомогою яких центральний банк регулює грошову масу і ціну грошей, розуміння ролі центрального банку як фінансового агента уряду. Навчальна дисципліна спрямована на формування у здобувачів здатності до абстрактного мислення, оброблення та аналізу інформації щодо діяльності центрального банку з різних джерел, застосування знань у практичних ситуаціях.

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика» – фінансово-економічні відносини, які обумовлюють виникнення, функціонування та діяльність центрального банку в сфері регулювання грошового обігу в країні і забезпечення стабільності національної грошової одиниці.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей та результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Банківський бізнес» (табл. 1).

Таблиця 1 – Матриця компетентностей та результатів навчання, які формуються під час вивчення навчальної дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика» відповідно до ОПП «Банківській бізнес»

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр результату навчання	Результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ПР10	Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову

			інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.
		ПР19	Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
ЗК2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ПР9	Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.
		ПР16	Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
ЗК6	Здатність проведення досліджень на відповідному рівні	ПР11	Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування
ЗК8	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	ПР5	Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)			
СК2	Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури	ПР2	Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем
СК5	Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку	ПР7	Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.
СК8	Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.	ПР9	Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.
СК9	Здатність здійснювати ефективні комунікації.	ПР11	Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
СК19	Аналізувати та оцінювати фінансову стійкість та бізнес-процеси банку, здатність аналізу баз даних.	ПР28	Аналізувати та оцінювати фінансові показники діяльності банку, його фінансову стійкість, прибутковість, платоспроможність, володіти навичками та інструментами бізнес-аналітики.
СК20	Здатність застосовувати фінансовий інструментарій реалізації фінансової, монетарної політики, регуляторно-наглядові заходи та заходи фінансового моніторингу згідно вимог міжнародних стандартів	ПР30	Формувати та аргументувати прогнози розвитку банків та банківської системи, діагностувати стан та моделювати стратегії розвитку банку з урахуванням впливу зовнішнього середовища та світових трендів

Методи навчання та засоби діагностики, що відповідають визначеним результатам навчання за навчальною дисципліною, наведено в табл. 2.

Таблиця 2 – Результати, методи навчання та засоби діагностики за навчальною дисципліною «Центральний банк і грошово-кредитна політика»

Результат навчання за навчальною дисципліною		Методи навчання	Засоби діагностики
Код	Результат навчання		
1.	Знання:		
1.1	економічного змісту, функцій та призначення центрального банку; особливостей співпраці центральних банків світу	лекція, семінарське заняття, демонстрація мультимедійної презентації, мозковий штурм, семінар-дискусія конспектування, реферування, цитування, засоби ігрового контролю (кросворд)	опитування, аналіз самостійних робіт, домашніх завдань, тестування, бліц-опитування, письмові запитання, само-контроль, контрольна (модульна) робота, екзамен
1.2	принципів організації та регулювання готівкового обігу та платіжних систем		
1.3	інституційних основ, принципів та режимів грошово-кредитної політики центрального банку		
1.4	інструментів грошово-кредитної політики	лекція, семінарське заняття, демонстрація мультимедійної презентації	
1.5.	специфіки взаємовідносин центрального банку з органами влади та банками	лекція, підготовка доповідей, конспектування, реферування, семінар-дискусія	
1.6	інструментарію регулювання та нагляду за банківською діяльністю	лекція, семінарське заняття, демонстрація мультимедійної презентації, мозковий штурм, семінар-дискусія, конспектування, реферування	
2.	Уміння/навички:		
2.1	орієнтуватися в системі законодавчих і нормативних правових актів, що регламентують банківську діяльність;	семінарське заняття, аналітична доповідь	презентація, перевірка виконання індивідуальної роботи, бліц опитування, контрольна (модульна) робота, екзамен
2.2	аналізувати інформацію щодо діяльності центрального банку з різних джерел;	семінарське заняття, аналітична доповідь, демонстрація мультимедійної презентації	
2.3	пояснювати цілі та використовувати інструменти грошово-кредитної політики центральних банків;	семінарське заняття, семінар-дискусія	
2.4	застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач функціонування центрального банку.	семінарське заняття, аналітична доповідь, семінар-дискусія	

3. Комунікація:			
3.1	вироблення у здобувачів практичних навичок та здатності працювати у команді, щоб досягти колегіального вирішення актуальних проблем діяльності центрального банку	семінарське заняття, аналітична доповідь, вирішення конкретних ситуаційних завдань, семінар-дискусія	перевірка виконання аналітично-розрахункових робіт, презентація, екзамен
3.2	здатність контролювати дотримання норм та вимог банківського нагляду, правил регулювання діяльності фінансових посередників		
3.3	Здатність забезпечувати фінансову безпеку діяльності фінансових установ та розробляти антикризові заходи, спрямовані на підвищення стабільності, рентабельності та ліквідності їх бізнесу на міжнародних ринках.		
4. Відповідальність і автономія			
4.1	продемонструвати розуміння особистої відповідальності за управлінські рішення чи надані пропозиції, які можуть впливати на ефективність грошово-кредитної політики центрального банку, зокрема при аналізі причин недостатньої ефективності державних запозичень або виборі шляхів оптимізації готівкового грошового обігу	семінарське заняття, ситуаційні завдання, семінар-дискусія	Перевірка виконання вирішених конкретних ситуаційних завдань, презентація, екзамен
4.2	виявляти навички гнучкого мислення при обґрунтуванні рекомендацій щодо використання інструментів грошово-кредитної політики		
4.3.	розробка практичних напрямків вдосконалення банківського нагляду		

Таблиця 3 – Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання з навчальної дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика» у відповідності до результатів навчання

Шифр РН (відповідно до ОПП)	Результати навчання (відповідно до ОПП)	Методи навчання	Засоби діагностики / форми оцінювання
ПР 2	Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем	Лекція. <i>Активні неімітаційні методи навчання:</i> семінарське заняття, дискусія з мозковим штурмом, конспектування, реферування, цитування, тестування. <i>Активні імітаційні методи навчання:</i> аналітична доповідь. Самостійна та індивідуальна робота, презентація.	1. Усне опитування. 2. Аналіз самостійних робіт і результатів тестування. 3. Відповідь на проблемні запитання. 4. Презентування результатів досліджень і аналітичних доповідей. 5. Самоконтроль та самооцінювання учасників 6. Контрольна (модульна) робота 7. Екзамен
ПР 5	Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем.	Лекція. <i>Активні неімітаційні методи навчання:</i> семінарське заняття, семінар-дискусія, конспектування, реферування, цитування, тестування. <i>Активні імітаційні методи навчання:</i> засоби ігрового контролю (кросворд). Самостійна та індивідуальна робота.	1. Усне опитування. 2. Аналіз самостійних робіт і результатів тестування. 3. Перевірка письмових запитань 4. Участь у дискусії та за її результатами самооцінювання учасників. 5. Складання кросвордів 6. Контрольна (модульна) робота. 7. Екзамен

ПР 7	Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.	Лекція. <i>Активні неімітаційні методи навчання:</i> семінарське заняття, конспектування, реферування, демонстрація мультимедійної презентації, мозковий штурм,	
ПР 9	Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.	семінар-дискусія <i>Активні імітаційні методи навчання:</i> аналітична доповідь. Самостійна та індивідуальна робота.	
ПР10	Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.	Лекція. <i>Активні неімітаційні методи навчання:</i> семінарське заняття, мозковий штурм, семінар-дискусія, конспектування, реферування <i>Активні імітаційні методи навчання:</i> аналітична доповідь.	1. Перевірка виконання аналітично-розрахункових робіт 2. Презентація результатів аналітичних досліджень 3. Перевірка відповідей на письмові запитання 4. Перевірка домашніх завдань 5.Контрольна (модульна) робота, 6.Екзамен
ПР11	Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування		
ПР12	Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем	Лекція. <i>Активні неімітаційні методи навчання:</i> семінарське заняття, мозковий штурм, семінар-дискусія, цитування, тестування.	
ПР16	Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.	Лекція. <i>Активні неімітаційні методи навчання:</i> семінарське заняття, демонстрація мультимедійної презентації, мозковий штурм, семінар-дискусія. Самостійна та індивідуальна робота.	1.Аналіз самостійних робіт і результатів тестування. 2.Перевірка домашніх завдань 3. Письмова контрольна робота 4. Складання кросвордів 5. Самоконтроль здобувачів 6. Контрольна (модульна) робота 7.Екзамен
ПР19	Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.	Лекція. <i>Активні неімітаційні методи навчання:</i> семінарське заняття, демонстрація мультимедійної презентації, тестування, мозковий штурм. <i>Активні імітаційні методи навчання:</i> засоби ігрового контролю (кросворд), вирішення конкретних ситуацій.	
ПР28	Аналізувати та оцінювати фінансові показники діяльності банку, його фінансову стійкість, прибутковість, платоспроможність, володіти	Лекція. <i>Активні неімітаційні методи навчання:</i> Семінарське заняття, мозковий штурм, тестування. Самостійна та індивідуальна	1.Аналіз самостійних робіт і результатів тестування. 2.Перевірка виконання

	навичками та інструментами бізнес-аналітики.	робота, презентація.	вирішених конкретних ситуаційних завдань.
ПР30	Формувати та аргументувати прогнози розвитку банків та банківської системи, діагностувати стан та моделювати стратегії розвитку банку з урахуванням впливу зовнішнього середовища та світових трендів	Лекція. <i>Активні неімітаційні методи навчання:</i> семінарське заняття, демонстрація мультимедійної презентації, тестування. <i>Активні імітаційні методи навчання:</i> аналітична доповідь, вирішення конкретних ситуацій, засоби ігрового контролю (кросворд). Самостійна та індивідуальна робота.	3. Відповідь на проблемні запитання. 4. Презентація результатів аналітичних досліджень 5. Складання кросвордів 6. Самоконтроль здобувачів 7. Контрольна (модульна) робота 8. Екзамен

Засвоєні здобувачами знання та набуті під час вивчення даної дисципліни навички є основою для здійснення практичної діяльності у сфері центрального банку та грошово-кредитної політики. Досягненню мети та ефективній реалізації завдань вивчення дисципліни підпорядкована логіка її викладання, структура і зміст.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Досягненню мети та ефективній реалізації завдань вивчення навчальної дисципліни підпорядкована логіка її викладання, структура і зміст.

Загальний бюджет навчального часу для вивчення навчальної дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика» встановлюється відповідно до тематичного плану й складає 120 год. (4 кредити).

Форма підсумкового контролю – **екзамен**.

Таблиця 4 – Тематичний план дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика»

Назва теми	Кількість годин за формами навчання			
	Очна (денна) форма навчання			
	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Індивідуальні заняття	Самостійна робота здобувача
Змістовий модуль 1. Центральний банк та основи його діяльності				
Тема 1. Статус, організація та основні напрями діяльності центральних банків	2	4	-	6
Тема 2. Організація та регулювання готівкового обігу	2	2	1	6
Тема 3. Центральний банк на ринку платіжних послуг	1	2	1	6
Тема 4. Регулювання діяльності банків, небанківських фінансових установ та інших провайдерів фінансових послуг	2	4	1	8
Тема 5. Банківський нагляд та нагляд за ринком небанківських фінансових послуг	2	4	1	6
Змістовий модуль 2. Грошово-кредитна політика				
Тема 6. Сутність грошово-кредитної політики, особливості її формування та ефективність	2	4	1	6
Тема 7. Інструменти грошово-кредитної політики	1	2	1	6
Тема 8. Рефінансування банків	2	2	1	6
Тема 9. Центральний банк – банкір і фінансовий агент уряду	2	2	1	6
Тема 10. Валютна політика. Валютне регулювання та контроль	2	4	-	6
Усього:	18	30	6	62
Підсумковий контроль: екзамен	4			
Разом годин:	годин	120		
	кредитів	4		

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1. Центральний банк та основи його діяльності

Тема 1. Статус, організація та основні напрями діяльності центральних банків

Мета, завдання, предмет та роль дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика»

Призначення і створення центральних банків. Призначення центральних банків. Чинники, що зумовили появу емісійних банків. Причини і шляхи створення центральних банків.

Статус та основи організації центральних банків. Правовий статус центрального банку. Проблемні питання щодо незалежності центральних банків. Особливості організації центральних банків окремих країн.

Основні напрями діяльності центральних банків та їх операції. Центральний банк – емісійний центр готівкового обігу, банк банків, орган банківського регулювання та нагляду, банкір і фінансовий агент уряду, провідник грошово-кредитної і валютної політики, аналітичний та інформаційно-статистичний центр банківської системи. Особливості та зміст операцій центральних банків. Пасиви й активи центрального банку.

Принципи організації та функціонування НБУ. Створення Національного банку України та його попередники. Взаємодія НБУ з органами державної влади. Формування Ради НБУ, Правління НБУ та їх повноваження. Організаційна та функціональна структура НБУ.

Розвиток центральних банків. Співробітництво центральних банків на міждержавному рівні. Створення наднаціональних центральних банків.

Тема 2. Організація та регулювання готівкового обігу

Центральний банк – емісійний банк держави. Монопольне право центральних банків на емісію грошових знаків. Чинники і характер зміни емісійної діяльності центральних банків.

Повноваження НБУ як емісійного центру готівкового обігу. Виробництво грошей. Встановлення номіналів та розробка дизайну грошових знаків. Визначення платіжності грошових знаків та розробка системи захисту їх від підробок. Порядок випуску та вилучення грошей з обігу.

НБУ як регулятор готівкового грошового обігу. Організація емісійно-касової роботи в установах НБУ. Формування резервних фондів грошових знаків у Центральному сховищі та у грошових сховищах територіальних управлінь НБУ. Організація касової роботи в установах НБУ.

Особливості готівкового обігу в епоху глобальних змін та диджиталізації. Місце готівки в грошовій системі. Особливості структури грошової маси в Україні. Поява криптовалюти та її обіг. Дискусія щодо майбутнього готівки в умовах диджиталізації економіки.

Тема 3. Центральний банк на ринку платіжних послуг

Ринок платіжних послуг та роль центрального банку в його організації та регулюванні. Принципи функціонування ринку платіжних послуг. Роль центрального банку в організації та регулюванні ринку платіжних послуг. Оверсайт платіжної інфраструктури. Застосування заходів впливу Національним банком України до об'єктів оверсайту платіжної інфраструктури.

Система електронних платежів (СЕП). Основні принципи організації та функціонування СЕП НБУ. Нове покоління СЕП на базі міжнародного стандарту ISO 20022. Якісний розвиток платіжної інфраструктури України.

Роль НБУ у забезпеченні функціонування ринку платіжних карток. Нормативно-правове регулювання ринку платіжних карток в Україні. Національна система масових

електронних платежів в Україні (НСМЕП). Ключові маркери змін на ринку платіжних карток в умовах повернення економіки до стійкого зростання.

Тема 4. Регулювання діяльності банків, небанківських фінансових установ та інших провайдерів фінансових послуг

Сутність та необхідність регулювання діяльності банків. Необхідність банківського регулювання. Завдання та основні напрями (форми) банківського регулювання. Застосування НБУ в регулятивній діяльності вимог Угод Базель.

Організація системи банківського регулювання. Інституційна побудова системи банківського регулювання в розвинутих країнах світу та в Україні. Сучасні тенденції розвитку системи банківського регулювання.

Діяльність НБУ як мегарегулятора сучасного фінансового ринку. Державна реєстрація та ліцензування банків. Встановлення для банків економічних нормативів, що регламентують їх діяльність. Заходи запобігання банкрутства банків Особливості переходу небанківських фінансових установ під нагляд Національного банку.

Гарантування (страхування) банківських депозитів. Сутність та цілі гарантування (страхування) банківських депозитів. Світовий досвід гарантування депозитів. Роль НБУ в організації системи гарантування банківських депозитів (вкладів). Основи організації та діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. Підвищення інституційної спроможності ФГВФО.

Інновації у регуляторних технологіях. Ліцензування та реєстрація провайдерів фінансових послуг та умови провадження ними діяльності з надання фінансових послуг. Наближення регуляторного середовища до міжнародних стандартів. Підвищення вимог до ділової репутації, стандартів розкриття інформації та звітності небанківських фінансових установ. Регулювання нових і сучасних напрямів FinTech.

Тема 5. Банківський нагляд та нагляд за ринком небанківських фінансових послуг

Принципи нагляду за діяльністю банків. Сутність та принципи ефективного банківського нагляду, розроблені Базельським комітетом з питань банківського нагляду. Здійснення нагляду за банками на консолідованій основі. Нагляд за міжнародною діяльністю банків. Взаємодія банківського нагляду з внутрішнім та зовнішнім аудитом банків.

Методи банківського нагляду. Порівняльна характеристика дистанційного моніторингу діяльності банків (безвиїзного нагляду) та їх інспектування. Координація документального та інспекційного нагляду. Система раннього реагування на проблеми в діяльності банків.

Оцінка діяльності банків та заходи впливу на банки. Визначення та застосування рейтингової комплексної оцінки діяльності банків. Проблеми нагляду за банками на основі оцінювання ризиків. Загальна характеристика заходів впливу, що застосовуються НБУ і Фондом гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. Заходи запобігання банкрутства банків. Підстави для ліквідації банку та її процедура.

Нагляд за ринком небанківських фінансових послуг. Особливості переходу небанківських фінансових установ під нагляд Національного банку. Ліцензування, перевірки та фінансовий моніторинг на ринку небанківських фінансових послуг. Взаємодія та співпраця регулятора з піднаглядними суб'єктами.

Змістовий модуль 2. Грошово-кредитна політика

Тема 6. Сутність грошово-кредитної політики, особливості її формування та ефективність

Сутність грошово-кредитної політики та її інституційна основа. Поняття грошово-кредитної політики, її об'єкти та суб'єкти. Вимоги до інституційної основи грошово-кредитної політики.

Цільова спрямованість грошово-кредитної політики та її ефективність. Стратегічні цілі грошово-кредитної політики. Використання центральними банками проміжних і оперативних цілей грошово-кредитної політики. Інфляційне таргетування і специфіка його застосування НБУ. Критерії ефективності грошово-кредитної політики.

Типи грошово-кредитної політики. Політика грошово-кредитної рестрикції (політика дорогих грошей): спрямованість, умови застосування, види, наслідки. Політика грошово-кредитної експансії (політика дешевих грошей): спрямованість, умови застосування, види, наслідки. Характер грошово-кредитної політики в Україні.

Особливості визначення і формування грошово-кредитної політики в Україні. Основні повноваження Ради НБУ щодо формування грошово-кредитної політики. Основні повноваження Правління НБУ щодо забезпечення реалізації грошово-кредитної політики. Затвердження Основних засад грошово-кредитної політики.

Тема 7. Інструменти грошово-кредитної політики

Класифікаційна характеристика інструментів грошово-кредитної політики. Інструменти опосередкованого і прямого впливу впливу центрального банку на грошово-кредитний ринок та економічні процеси. Інструменти постійної дії та інструменти разового використання. Інструменти загальної спрямованості та селективні. Дискусійні питання щодо оптимізації системи інструментів грошово-кредитної політики в Україні.

Політика обов'язкових резервних вимог. Зміст, ефективність та основні складові механізму обов'язкового резервування: визначення бази резервування, величина та критерії диференціації норми резервування, визначення періоду резервування. Розвиток механізму обов'язкового резервування в Україні.

Політика рефінансування. Зміст та ефективність політики. Розвиток та особливості застосування політики рефінансування Національним банком України.

Процентна політика центрального банку. Зміст, характер впливу на макроекономічні показники та ефективність процентної політики. Облікова ставка як ключова процентна ставка НБУ та чинники, що визначають її рівень. Проблеми та перспективи активізації процентної політики НБУ.

Політика операцій на відкритому ринку. Зміст та ефективність політики. Характеристика операцій центрального банку на відкритому ринку. Проблеми та перспективи активізації діяльності НБУ на відкритому ринку.

Депозитна політика центрального банку. Зміст та ефективність політики. Депозитні сертифікати НБУ: призначення, порядок розміщення та обігу. Види операцій РЕПО.

Тема 8. Рефінансування банків

Цілі та методи рефінансування банків. Економічна сутність та цілі рефінансування банків. Центральний банк – кредитор останньої інстанції. Основні методи рефінансування банків: надання центральним банком ломбардних кредитів, редисконтування векселів, угоди РЕПО.

Світовий досвід рефінансування банків. Рефінансування банків на прикладі США та країн Європейського Союзу. Проблеми рефінансування банків в період фінансової кризи.

Рефінансування банків Національним банком України. Рефінансування банків через постійно діючу лінію рефінансування - кредит „овернайт”. Рефінансування банків шляхом проведення кредитних тендерів. Рефінансування банків шляхом проведення операцій „прямого” РЕПО. Надання банкам стабілізаційного кредиту.

Тема 9. Центральний банк – банкір і фінансовий агент уряду

Кредитне, розрахункове, консалтингове та представницьке обслуговування уряду. Необхідність та форми кредитування держави. Кредитні відносини центральних банків з урядом. Розрахункове обслуговування уряду. Представлення і захист інтересів держави на світових ринках і в зовнішніх відносинах.

Забезпечення касового виконання державного бюджету. Розвиток системи касового виконання бюджету в Україні. Роль центрального банку у забезпеченні касового виконання бюджету.

Управління внутрішнім державним боргом. Поняття і склад внутрішнього державного боргу. Роль центрального банку в управлінні внутрішнім державним боргом. Розміщення НБУ облігацій внутрішньої державної позики та обслуговування внутрішнього державного боргу за дорученням уряду.

Управління зовнішнім боргом країни. Поняття і склад валового зовнішнього боргу країни. Роль центрального банку в управлінні зовнішнім боргом країни. Кредитні відносини НБУ з Міжнародним валютним фондом.

Тема 10. Валютна політика. Валютне регулювання і контроль

Сутність валютної політики, валютного регулювання і контролю. Поняття валютної політики та її місце в системі ринкового регулювання. Взаємодія валютної політики з грошово-кредитною політикою. Форми реалізації валютної політики: валютне регулювання і контроль. Органи валютного регулювання і контролю.

Спеціальні інструменти валютної політики як складової монетарної політики. Девізна політика, диверсифікація валютних резервів. Режим валютного курсу. Валютні обмеження в період економічної кризи.

Завдання та повноваження центрального банку в сфері валютного регулювання і контролю. Встановлення режиму обмінного курсу національної грошової одиниці та визначення офіційного курсу. Повноваження НБУ як органу валютного контролю. Діяльність центрального банку по складанню та регулюванню платіжного балансу.

3. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧА

3.1 Порядок поточного і підсумкового оцінювання результатів навчання здобувача

Курс складається з *десяти тем*. Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарських занять. Упродовж семестру, після завершення відповідних змістових модулів, проводяться дві контрольні (модульні) роботи. Завершується дисципліна – **екзаменом**.

Поточний контроль здійснюється впродовж семестру і має на меті перевірку рівня засвоєння здобувачем базових знань з теоретичних основ навчальної дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика».

При поточному контролі результатів навчання здобувачів оцінюванню підлягає виконання ними:

- ✓ завдань під час навчальних занять;
- ✓ контрольних (модульних) робіт;
- ✓ індивідуальних завдань для самостійної роботи.

Оцінювання для здобувачів *очної (денної)* форми навчання здійснюється впродовж семестру з усіх вказаних видів робіт.

Навчальні заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарських (практичних) занять та індивідуальних консультацій.

Контрольна (модульна) робота здійснюється 2 рази на семестр за відповідними темами дисципліни, кожна робота оцінюється від 0 до 5 балів. ЗМ за темами 1-5, ЗМ 2 за темами 6-10. Завдання для проведення контрольної (модульної) роботи включають у себе теоретичні питання та вирішення тестових завдань.

Самостійна робота здобувачів очної (денної) форми навчання передбачає виконання двох індивідуальних завдань: 1) індивідуального завдання у вигляді аналітичного (критичного) огляду наукових публікацій за актуальною тематикою згідно узгодженої на початку семестру теми та 2) написання реферату згідно узгодженої на початку семестру теми. Кожне завдання оцінюється до 5 балів (максимально 10 балів за виконання двох індивідуальних завдань).

Здобувача не допускають до підсумкового контролю (екзамену) за таких умов:

- за результатами поточного контролю здобувач набрав від 0 до 20 балів (включно);
- здобувач пропустив більш як 50% практичних (семінарських, контактних) занять, невідпрацювавши їх, – для здобувачів очної (денної) форми навчання.

Якщо здобувач вищої освіти здобув від 0 до 20 балів (включно), то він вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни та має академічну заборгованість. Він отримує право за власною ініціативою опанувати навчальну дисципліну в наступному семестрі понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми на засадах факультативного вивчення за індивідуальним графіком згідно Положення про надання додаткових освітніх послуг понад обсяги, встановлені навчальними планами і освітніми програмами.

Загальна підсумкова оцінка вивчення дисципліни у формі екзамену складається із суми результатів:

- роботи на семінарських заняттях, контрольних(модульних) робіт та індивідуальних завдань для самостійної роботи (до 50 балів);
- підсумкового контролю (екзаменаційна робота) (до 50 балів).

Таблиця 4 – Структура підсумкової оцінки за накопичувальною системою з навчальної дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика» з підсумковим контролем у формі екзамену

Види навчальної діяльності здобувача	Розподіл балів за формами навчання (кількість занять × максимум балів за одне заняття)
	Очна (денна)
Робота на навчальних семінарських заняттях	13 x 4 (2) = 30 балів
Виконання контрольних (модульних) робіт	2 КМР x 5 бали =10 балів
Виконання та захист індивідуальних завдань самостійної роботи (за вибором здобувача)	2 роботи x 5 балів =10 балів
Представлення результатів науково-дослідних робіт здобувача: 1. Участь у студентських олімпіадах, конкурсах наукових робіт, грантах, науково-дослідних проектах 2. Публікація наукових статей, тез доповіді на конференцію	Додаткові (заохочувальні) бали - до 10 балів
Кількість балів за результатами поточного контролю	50 балів
Екзамен	50 балів
Підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни	100 балів

Здобувач, який за підсумкового контролю у формі екзамену набрав від 21 до 59 балів (включно), після додаткової підготовки має право повторно скласти екзамен. Перескладання екзамену дозволяється не більше двох разів: перший раз – педагогічному працівнику, який проводив екзамен, другий – комісії з двох педагогічних працівників відповідної кафедри. В обох випадках враховують результат поточного контролю.

Термін ліквідації академічної заборгованості встановлюється згідно з графіком навчального процесу.

Здобувач, який за результатами другого перескладання (комісії) набрав від 21 до 59 балів (включно) вважається таким, що має академічну заборгованість. Він має право за власною заявою опанувати цю навчальну дисципліну понад обсяги, встановлені навчальним планом відповідної освітньої програми на засадах факультативного вивчення за індивідуальним графіком згідно з Положенням про надання додаткових освітніх послуг понад обсяги, встановлені навчальними планами і освітніми програмами.

Здобувач, який не написав заяву на факультативне вивчення навчальної дисципліни, а отже не ліквідував наявну академічну заборгованість протягом двох навчальних семестрів, підлягає відрахуванню з Університету.

Підсумкове оцінювання у формі екзамену: максимальна кількість балів, що вноситься до відомості не може перевищувати 100 балів.

Академічні успіхи здобувача вищої освіти визначаються за допомогою системи оцінювання, що використовуються у КНЕУ з обов'язковим переведенням 100-бальної шкали оцінювання в 4-ох бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється у порядку, наведеному в таблиці 5:

Таблиця 5 – Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю: КНЕУ та ECTS

100-бальна шкала	Оцінка при підсумковому контролі	Шкала ECTS
	у формі екзамену	
90 – 100	відмінно	A
80 – 89	добре	B
70 – 79		C
66 – 69	задовільно	D
60 – 65		E
21 – 59	незадовільно з можливістю перескладання	FX
0 – 20	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни	F

3.2 Перезарахування та визнання результатів навчання з навчальної дисципліни

Перезарахування та визнання результатів навчання з навчальної дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика» або її окремого компоненту можливе в таких випадках:

- участь здобувача в програмі академічної мобільності (навчання в інших Університетах України або інших країн) відповідно до Положення про включене навчання і навчання за програмами Європейського Союзу студентів у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана у закордонних вищих навчальних закладах, Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана, Положення про порядок оцінювання результатів навчання здобувачів

вищої освіти в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана;

- участь у програмах здобуття неформальної та інформальної освіти відповідно до Положення про визнання результатів навчання в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана, отриманих здобувачами у неформальній та інформальній освіті.

4. РЕКОМЕНДОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

4.1 Основна література

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-ІІ (зі змінами і доповненнями)
2. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-ХІV (зі змінами і доповненнями)
3. Центральний банк та грошово-кредитна політика [Електронний ресурс]: підручник / А. М. Мороз [та ін.]; за ред.: А. М. Мороза, М. Ф. Пуховкіної. Київ: КНЕУ, 2015. 328 с.

4.2 Додаткова література

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4
2. Банківська система: підручник / О.М. Тридід, Б.В. Самородов, І.М. Вядрова та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 536 с.
3. Белова І. В. Дослідження грошово-кредитного ринку: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2020. 147 с.
4. Версаль В.І. Фінансові шоки в банківській системі України: теорія, практика та шляхи адаптації: монографія. К.: ФОП Ямчинський О.В., 2019. – 470 с.
5. Глущенко С. В. Монетарна політика: теоретико-методологічні аспекти : підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : НаУКМА, 2017. 64 с
6. Гриджук Д. М. Ефективність банківської діяльності: посткризові виклики та сучасні управлінські рішення : монографія. К.: КНЕУ, 2018. 295 с.
7. Дзюблюк О. В. Управління ліквідністю банківської системи України [Електронний ресурс]: монографія / О. В. Дзюблюк, В. Я. Рудан. Тернопіль: Вектор, 2016. 290 с.
8. Корнилюк Р.В. Системний ризик і макропруденційна політика в банківському секторі: монографія. Київ: КНЕУ, 2019.- 461, [3] с.
9. Матвійчук Н. М. Національний банк та грошово-кредитна політика: конспект лекцій (електронне видання). Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 91 с.
10. Поліщук К. Р. Національний банк України в системі державного регулювання та нагляду за діяльністю на ринку страхування України //Передмова 5. – 2022. – С. 49.
11. Сербин Р. А., Севрук В. Г. Окремі підходи до поняття адміністративно-правового статусу Національного банку України як суб'єкта державного фінансового моніторингу //Держава та регіони. – 2023. – №. 1. – С. 79.
12. Трансформація банківської системи у контексті глобалізаційних викликів [Електронний ресурс] : монографія / О. В. Дзюблюк, Г. Р. Баянт, Ю. М. Галіцейська [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. Відень : Premier Publishing, 2018. 354 с.
13. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Підруч. / А.В. Сілакова, Г.І. Лановська, Н.І. Климаш, [та ін.] за заг. ред. Т.А. Говорушко.– Львів «Магнолія 2006», 2015. – 224 с.
14. Циганова Н.В. Консолідація банківського сектору у конкурентному середовищі : монографія. Київ: КНЕУ, 2020. 422 с.

15. Формування монетарної політики національного банку в контексті забезпечення сталого розвитку економіки України : [монографія] / О. М. Колодзєв, І. О. Губарєва, Є. М. Огородня ; Харків. нац. екон. ун-т ім. Семена Кузнеця. Х.: ІНЖЕК, 2015. 325 с.

4.3 Дистанційні курси та інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua/uk>

4. Дистанційний курс «Центральний банк і грошово-кредитна політика»_Білошапка-FIBK49048U-DIST в середовищі Moodle: <http://193.110.163.11/moodle/course/view.php?id=550>